

UPRAVA NACIONALNOG PARKA "PAKLENICA"

ZBORNIK SAŽETAKA REFERATA

SIMPOZIJA POVODOM
45. GODIŠNJICE
NACIONALNOG PARKA
"PAKLENICA"

Starigrad - Paklenica, 19.-22. listopada 1994.

(iznad 30) nađeno je na potezu Velika Paklenica - Stražbenica - Veliko Rujno - Vaganac, dok su planinske svojte zabilježene na lokalitetima Buljma - Struge i Štirovac.

RELIKTNA VREtenca (INSECTA: *ODONATA*) KAO MJERILO VREDNOVANJA VISOKOPLANINSKIH VODENIH STANIŠTA

Matija Franković

Zavod za animalnu fiziologiju,
Prirodoslovno-matematički
fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Rooseveltove trg 6, Zagreb

Vretenca su skupina kukaca koja povezuje vodene i kopnene ekosustave. Njihov jedinstveni životni put vodi od ličinke koja se rađa, hrani, raste i razvija

u vodenom okolišu do odraslog kukca koji je pravi stanovnik kopna. Sa svakim novim naraštajem vretenca, čini se, nanovo obilježavaju evolucijski put koji je naveo neke životinjske skupine da napuste život u vodi i prijeđu na kopneni način života.

Broj njihovih vrsta koje danas nastavaju Europu je malen u poredbi s njihovim nekadašnjim brojem. To je posljedica brojnih i dramatičnih klimatskih, oledbenih i međuoledbenih poremetnji tijekom kvartara. Stoga u visokoplaninskim staništima nalazimo njihove glacialne relikte, preostatke njihove nekadašnje faune. Po reliktima u biologiji podrazumijevamo vrste koje su nekada imale šire područje rasprostranjenja a danas je ono svedeno na mala izdvojena staništa unutar prijašnjeg područja rasprostranjenja; ili je njihov neposredni filogenetski prethodnik također već bio relik. Nastanak relikta je u neposrednoj vezi s uzrocima koji su geološko-povijesno uzrokovali smanjenja područja rasprostranjenja. Razlikujemo egzogene (promjene ekoloških uvjeta okoliša) i endogene (promjene genetičke osnove populacije) uzorke nastanka relikata. Relikte dijelimo prema vremenu postanka (npr. glacialni), po mjestu postanka i po načinu postanka (npr. refugijalni).

Ekstremno stenotermne vrste vretenaca koje su neotporne na kolebanja temperature dijelimo u dvije skupine: (a) Ličinke su vezane za tekuće vode - stanovnici su hladnih izvora i gornjih dijelova vodenih tokova (rod *Cordulegaster*), (b) Ličinke su vezane za stajačice - vrste koje su rasprostranjene na sjeveru Europe dok su južno vezane za visokoplaninske lokve, tresetišta, ledenička jezera i slično (npr. *Somatochlora arctica*, *S. alpestris*, *Aeshna juncea*). Visokoplaninskim vodenim staništima u Hrvatskoj do sada nije poklanjana naročita pozornost. Tako da su nalazi ovih vrsta nedostatni ili potpuno nedostaju u fauni vretenaca Hrvatske (iako su nađena u susjednoj Sloveniji a i u nekim balkanskim zemljama južnije od Hrvatske). Nalazi takvih vrsta rangiraju staništa u kojima obitavaju na kvalitativno visoko mjesto, te predstavljaju dodatan argument zaštiti određenog područja kakav je i Velebit.